

INSTRUKCJA W SPRAWIE USTANAWIANIA I FORMACJI NADZWYCZAJNYCH SZAFARZY KOMUNII ŚWIĘTEJ

WPROWADZENIE

Kościół jest wspólnotą, w której każdy wierny powinien czynnie współdziałać z Chrystusem w dziele zbawienia (por. CL 55). Cały Lud Boży, dzięki sakramentom chrztu i bierzmowania, stanowi „święte kapłaństwo” (1 P 2, 5) zwane kapłaństwem powszechnym lub wspólnym. Chrześcijanie świeccy, wcieleni przez chrzest w Chrystusa, sprawują właściwe całemu Ludowi Bożemu posłannictwo w Kościele i w świecie (por. KK 31) i na mocy sakramentu chrztu uczestniczą w kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Chrystusa.

Kodeks Prawa Kanonicznego określa szczegółowo miejsce świeckich w potrójnej posłudze Kościoła: w nauczaniu, uświęcaniu i pasterzowaniu. Posługę uświęcania wypełnia Kościół przez głoszenie słowa Bożego i sprawowanie sakramentów. W posłudze tej wierni mają własny udział, czynnie uczestnicząc na swój sposób w nabożeństwach, zwłaszcza w Eucharystii (por. kan. 835 § 4 KPK). Oprócz posług lektora, kantora, organisty, scholi i ministrantów, „tam, gdzie to doradza konieczność Kościoła, z braku szafarzy, także świeccy, chociażby nie byli lektorami lub akolitami, mogą wykonywać pewne obowiązki w ich zastępstwie, a także rozdzielać Komunię świętą, zgodnie z przepisami prawa” (kan. 230 § 3 KPK).

Dokument Kongregacji Kultu Bożego, wprowadzający posługę nadzwyczajnych szafarzy udzielania Komunii świętej, uzasadnia to postanowienie duchowym dobrem i prawdziwą koniecznością (por. Instrukcja Immensae caritatis, I). Posługę tę sprawują oni nieodpłatnie. Częsta Komunia święta jest bezcennym dobrem duchowym wiernych. Dlatego liczni wierni regularnie przystępują do Eucharystii. Z tego też względu w wielu parafiach staje się niezbędną pomoc w zanoszeniu Komunii świętej chorym i osobom w podeszłym wieku przebywającym w domach prywatnych, w szpitalach i w zakładach pomocy społecznej, a także w rozdzielaniu Komunii świętej podczas mszy świętej, zwłaszcza w niedziele i święta, „gdy liczba wiernych przystępujących do Stołu Pańskiego jest bardzo wielka, przez co sprawowanie mszy świętej zbyt długo by się przedłużyło”, a także, gdy brak zwyczajnych szafarzy (kapłana lub diakona) oraz gdy spełnienie tej posługi „utrudnia im choroba, podeszły wiek lub duszpasterskie obowiązki” (Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza mszą świętą, n. 17).

Niniejsza Instrukcja uwzględnia Postanowienie Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej z dnia 2 maja 1990, Instrukcję Konferencji Episkopatu w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej z dnia 22 czerwca 1991 r., stanowi ponadto normy wykonawcze do art. 231 Statutów III Synodu Archidiecezji Łódzkiej.

WARUNKI WYBORU KANDYDATA

1. Nadzwyczajnymi szafarzami Komunii świętej mogą być mężczyźni w wieku 35-65 lat. W szczególnych przypadkach Arcybiskup może zezwolić, aby tę funkcję wypełniały osoby poniżej 35. lub powyżej 65. Roku życia 2. Kandydat do podjęcia tej posługi powinien odznaczać się następującymi przymiotami:

a. wyróżniać się dojrzałością w wierze, a zwłaszcza zdrową pobożnością eucharystyczną i bardziej intensywnym życiem sakramentalnym;

b. odznaczać się wzorowym życiem moralnym i solidnością w życiu zawodowym, małżeńskim, rodzinnym i sąsiedzkim;

- c. posiadać odpowiednie kwalifikacje intelektualni przynajmniej średnie wykształcenie;
  - d. aktywnie uczestniczyć w życiu swojej wspólnoty parafialnej i cieszyć się poważaniem duchowieństwa i wiernych świeckich;
  - e. odznaczać się odpowiednią sprawnością psychiczną i fizyczną, a także innymi pozytywnymi cechami charakteru, jak otwarta i służebna postawa wobec drugich, serdeczność i łatwość nawiązania kontaktu z osobami chorymi i w podeszłym wieku;
  - f. wykazywać ducha apostołskiego; g. przejść odpowiednią formację.
3. Liczbę nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej w danej parafii należy dostosować do konkretnych potrzeb roztropnie rozeznaczonych przez miejscowego proboszcza.
4. Kandydat do posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej powinien uzyskać aprobatę własnego proboszcza, który w tej sprawie może zasięgnąć opinii rady parafialnej.

FORMACJA KANDYDATA

5. Posługa nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej wymaga odpowiedniego przygotowania, dlatego przed otrzymaniem upoważnienia kandydat jest zobowiązany przejść odpowiednią formację.
6. Nad właściwym przebiegiem formacji – wedle programu formacyjnego zatwierdzonego przez Arcybiskupa Łódzkiego – czuwa Archidiecezjalna Komisja do Spraw Liturgii i Muzyki Kościelnej.
7. Formację kończy egzaminem pisemnym z teorii i ustnym z praktyki udzielania Komunii świętej podczas mszy świętej i zanoszenia jej chorym oraz osobom w podeszłym wieku.
8. Koszty związane z uczestnictwem w formacji i w innych spotkaniach modlitewnych ponosi parafia własna kandydata.

WARUNKI UZYSKANIA UPOWAŻNIENIA DO PEŁNIENIA POSŁUGI NADZWYCZAJNEGO SZAFARZA KOMUNII ŚWIĘTEJ

9. W oparciu o obowiązujące prawo kanoniczne tylko biskup diecezjalny może upoważnić odpowiednio przygotowanego kandydata do posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej (por. kan. 910 i 230 KPK).
10. W wypadku uzasadnionej konieczności proboszcz parafii lub rektor kościoła powinien zwrócić się z pisemną prośbą do Arcybiskupa Łódzkiego o upoważnienie kandydata do pełnienia posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej. Prośba powinna zawierać:
- a. nazwisko i imię, wiek, stan cywilny, wykształcenie i pełniony zawód kandydata;
  - b. uzasadnienie prośby;
  - c. opinię proboszcza własnego (rektora kościoła);
  - d. w załączeniu zaświadczenie o odbytej formacji.
11. Dwa pierwsze upoważnienia udzielane są zasadniczo na okres jednego roku, następne na dwa, kolejne na trzy lata.
12. Błogosławieństwo na pełnienie posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej udzielone jest podczas specjalnego obrzędu liturgicznego.
13. Przed każdorazowym przedłużeniem upoważnienia, na miesiąc przed upływem terminu ważności, wymagana jest nowa prośba proboszcza lub rektora kościoła z załączonym poświadczeniem o odbytym dniu skupienia lub rekolekcjach. Do prośby o przedłużenie należy również dołączyć dekret upoważniający wydany przez Arcybiskupa Łódzkiego, celem dokonania adnotacji o przedłużeniu.
14. Upoważnienie udzielone przez Arcybiskupa Łódzkiego dla ważnych powodów może być przez niego uchylone.

WPROWADZENIE UPOWAŻNIONEGO DO POSŁUGI WE WSPÓLNOCIE PARAFIALNEJ

15. Posługa nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej wypełniana jest w konkretnej wspólnocie parafialnej, dlatego wprowadzenie do tej posługi winno mieć miejsce w kościele parafialnym lub kościele rektoralnym danego kandydata.

15a. Posługa nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej jest zasadniczo wypełniana we wspólnocie parafialnej, w której on mieszka. Może być ona wypełniana także w innej parafii, jeśli o to nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej poprosi miejscowy proboszcz lub rektor kościoła.

16. Wprowadzenie do służby liturgicznej nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej powinno być proste, należy zatem unikać przesady i tworzenia pozorów „święceń”. Proboszcz lub rektor kościoła przedstawia go wiernym na każdej mszy świętej odczytując dekret upoważniający wydany przez Arcybiskupa Łódzkiego, i dołączając w modlitwie powszechnej okolicznościowe wezwanie.

STRÓJ LITURGICZNY NADZWYCZAJNEGO SZAFARZA KOMUNII ŚWIĘTEJ

17. Mając na względzie normy zawarte we Wprowadzeniu ogólnym do mszału rzymskiego, ustala się, że szatą liturgiczną nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej, gdy pełni swoją posługę podczas mszy świętej, jest alba (nr 298).

18. Powyższą zasadę należy zastosować również w sytuacji, gdy nadzwyczajny szafarz Komunii świętej pełni swą posługę w szpitalu lub innym zakładzie zamkniętym, a także w wypadku, kiedy znosi on Komunię świętą do domu chorego. W drodze do szpitala, innego zakładu zamkniętego lub domu chorego powinien nosić odświętne ubranie.

POSLUGA NADZWYCZAJNEGO SZAFARZA KOMUNII PODCZAS MSZY ŚWIĘTEJ

19. Nadzwyczajny szafarz Komunii świętej winien wypełniać swą posługę jedynie wówczas, gdy przystępuje do niej większa liczba wiernych i brakuje zwyczajnych szafarzy (kapłanów lub diakonów), albo gdy są oni zajęci innymi czynnościami duszpasterskimi lub nie pozwala im na to stan zdrowia lub podeszły wiek.

20. W myśl zasady podziału funkcji w zgromadzeniu liturgicznym nadzwyczajny szafarz Komunii świętej nie powinien pełnić innych funkcji podczas tej samej celebracji liturgicznej, np. lektora lub kantora itp. Funkcję inną może pełnić tylko wyjątkowo, gdy brak właściwych osób i ich czynności musiałby pełnić kapłan.

21. Ubrany w szaty liturgiczne nadzwyczajny szafarz Komunii świętej zajmuje miejsce w prezbiterium lub tam gdzie pozostałe osoby pełniące funkcje liturgiczne. W żadnym wypadku podczas mszy świętej nie powinien on przebywać w zakrystii.

22. Liturgiczny obrzęd pomocy w rozdzielaniu Komunii świętej winien być następujący: Podczas śpiewu „Baranku Boży” nadzwyczajny szafarz Komunii świętej podchodzi do ołtarza i klęka na oba kolana z boku odprawiającego kapłana. Jeśli ze względów praktycznych byłoby to niewygodne lub niemożliwe, winien uklęknąć w innym odpowiednim miejscu. Po przyjęciu Ciała i Krwi Pańskiej, kapłan (lub główny celebrans, jeśli msza św. jest koncelebrowana) podaje Komunię świętą nadzwyczajnemu szafarzowi. Można mu jej udzielić pod dwiema postaciami przez zanurzenie lub przez bezpośrednie picie z kielicha. Następnie podaje mu naczynie z Komunią świętą i równocześnie przystępują do Jej rozdzielania. Jeśli Komunia święta rozdzielana jest z puszki znajdującej się w tabernakulum, na ołtarz przynosi ją kapłan podczas śpiewu „Baranku Boży”. Nadzwyczajny szafarz Komunii świętej czyni to tylko w wyjątkowych sytuacjach. Po rozdzieleniu Komunii świętej kapłan i nadzwyczajny szafarz, odbierają od ministrantów pateny i wracają do ołtarza. Kapłan znosi naczynie z Najświętszym Sakramentem do tabernakulum, po czym wraca do ołtarza i puryfikuje pateny oraz kielich. W tym czasie nadzwyczajny szafarz

Komunii świętej wraca na swoje miejsce. Jeśli zachodzi potrzeba, puryfikuje palce w naczynku stojącym obok tabernakulum lub na kredensie. Jedynie w wyjątkowych wypadkach znosi puszkę z Najświętszym Sakramentem do tabernakulum i przed zamknięciem drzwiczek przyklęka na jedno kolano.

Nadzwyczajny szafarz może pomóc kapłanowi również podczas rozdawania Komunii świętej pod dwiema postaciami, gdy jest ona udzielana w przypadkach przewidzianych przez prawo. Jeśli wierni spożywają Krew Pańską bezpośrednio z kielicha, wówczas nadzwyczajny szafarz podaje kielich mówiąc: „Krew Chrystusa”, przyjmujący odpowiada „Amen”. Podczas podawania kielicha przyjmujący, jeśli potrzeba, „swymi rękami przysuwa sobie kielich do ust” (por. Wprowadzenie ogólne do mszału rzymskiego, nr 244). Po przyjęciu Krwi Pańskiej przez wiernego nadzwyczajny szafarz ociera puryfikaterzem zewnętrzną stronę kielicha. Jeśli Komunii pod dwiema postaciami udziela się przez zanurzenie, wówczas kapłan trzyma kielich z Krwią Pańską, a nadzwyczajny szafarz Komunii świętej może trzymać naczynie z Ciałem Pańskim.

ZANOSZENIE KOMUNII ŚWIĘTEJ CHORYM LUB OSOBOM W PODESZŁYM WIEKU

23. Celem podkreślenia związku Komunii świętej ze sprawowaniem Eucharystii przez wspólnotę parafialną nadzwyczajny szafarz otrzymuje Najświętszy Sakrament od celebransa pod koniec najbardziej czasowo dogodnej mszy świętej. Za jego pośrednictwem – przed końcowym błogosławieństwem – kapłan przekazuje chorym i osobom w podeszłym wieku specjalne pozdrowienie od wspólnoty.

24. W przeddzień nadzwyczajny szafarz powinien odwiedzić chorego (osobę w podeszłym wieku), aby ją duchowo przygotować do przyjęcia Komunii świętej. W czasie tej wizyty winien poprosić domowników lub opiekunów chorego (osoby w podeszłym wieku) o odpowiednie przygotowanie mieszkania (stół nakryty białym obrusem, świece, krzyż, woda święcona, szklanka czystej wody do puryfikacji lub podania choremu).

25. Zwykły i skrócony obrzęd Komunii chorych lub osób w podeszłym wieku udzielanej przez szafarza nadzwyczajnego znajduje się w księdze liturgicznej Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo, Księgarnia świętego Jacka Katowice 1978.

Niniejsza znowelizowana ***INSTRUKCJA W SPRAWIE USTANAWIANIA I FORMACJI NADZWYCZAJNYCH SZAFARZY KOMUNII ŚWIĘTEJ*** wchodzi w życie z dniem jej podpisania tj. 13 czerwca 2018 roku w liturgiczne wspomnienie świętego Antoniego z Padwy.

Ks. prałat Zbigniew Tracz

Kanclerz Kurii

✠ Grzegorz Ryś

Arcybiskup Metropolita Łódzki

